

ЧАСОПИСЬ
для
руських родин.
Виходить щодня
крім днів по
неділях і святах.

БУЖОВИНА

Редакція і адміністрація в Чернівцях ул. Петровича ч. 2.

Передплата
10 зр.

Буковинські відносини.

Економічне і соціальне положення краю.

V.

Промова Д-ра Стеф. Стоцкого.

(Конець.)

Застаріла господарка і її шкоди.

Ми всі се знаємо і кажемо, що наші хлібороби не вміють коло своєї землі добре ходити, не вміють з неї видобути того, що вона може дати; коли-б вміли, то стало-б їм на жите, так що не мусіли-б іти в світ за очі. Але коли ми таке кажемо, то можна-б нам і не вірити, і цілком певно жаден хлібороб нам не повірить; він певний, що газдує так добре, що лише не може бути. Міжтим числа, рахунки цілком що иншого кажуть. Наш краян Будзиновский завдав собі труду і на підставі книжки, виданої міністерством рільництва про жнива за р. 1895-ий (Statistik der Ernte des Jahres 1895), обрахував докладно, кільки то вехідна Галичина і Буковина рікрічно тратить через лиху і неумілу господарку рільничу. Числа показують нам наглядно велич наших страт, що повстають в наслідок нашої негосподарности, показують, о яку суму побільшило-б ся рікрічно наше майно народне, коли-б ми уміли і хотіли використувати наш недвижимий капітал, нашу землю так, як єї инші використовують. Нині ціл рільничої господарки вже не та, що колись. Колись рільник працював лиш на те, аби заспокоїти свої потреби і потреби своєї родини. Він управляв ддятого всі ті плоди, яких потрібно було ему на виживлене своєї родини, і то в такій пропорції, в якій іменно дім его їх потребував. Нині над кожним рільником управителем е торг, ддятого то кожний рільник повинен управляти таким продуктом, за котрий в дану хвилию може дістати найбільше гроша, котрий в дану хвилию найдорожший; роздобувши таким чином найбільше

гроша, міг би він собі легко купити потрібні дешевші продукти на прожиток. Він повинен засівати свою землю ячменем, конюшиною, тютюном і иншими поплатними продуктами, а за роздобуті за них (або за добре випасену худобу) добрі гроші, купувати собі дешеву кукурудзу. Ба, але відки наш хлібороб про се знає, хто ему се скаже? Він проте все таки се свою кукурудзу, як его дід і прадід сів, не відаючи, що через те має з своєї землі може о половину менше пожитку, якби міг мати. Ддятого то страти, які повстають через таку негосподарність, величезні, а Будзиновский обрахував їх для вехідної Галичини на 120 мільонів річно. Коли-б, каже Будзиновский, у нас, так газдували як в Чехах, то хлібороби вехідної Галичини мали-б річно о 120 мільонів більше гроша, а се для 500.000 хліборобских родин дало-б пересічно по 240 зр. на родину і певно вистарчило-б на жите всіх тих родин в краю так, що не потребували-б вандрувати в далекі світи. Подібно і з Буковиною. Правда, як з тих обрахунків показує ся, господарка на Буковині стоїть ліпше як у вехідній Галичині, але все таки не так як в Чехах, і на Буковині дала-б продукція рільнича значно збільшити ся, особливо через те, коли-б більший процент рілі засівали наші рільники поплатнішими плодами. Але ось в чім біда. Ми не маємо на Буковині жадної фабрики цукру, і не можемо проте займати ся управою цукрових буряків, хоч земля наша дуже до того надає ся. Також і управа тютюну страшно у нас зменшила ся так, що в 1895-ім році було лиш 12 гектарів під тютюном. Але коли-б у нас так як в Чехах ішло 15-16% всієї рілі під управу ячменю, котрий на Буковині знаменито удає ся, то при чеській ціні мала-б Буковина з того 1,089.317 зр. річно більше як тепер. Коли-б дальше під управу тютюну ішло не 12 а 1200 гектарів рілі, тоді наш край міг би мати більше знов яких 5—6 мільонів. Одним словом, що найменше могла-б продукція нашого краю збільшити ся на яких 10—12 мільонів,

а нехай би лиш на 5—6 мільонів, то все таки стали-б ми о тих 6 мільонів багатші, вистарчило-б того гроша на стілько, що не треба-б вандрувати з краю. Отже ціле лиху в тім, і се показують докладні обрахунки, що буковинський рільник не вихіновує своєї землі так, як би міг, і рікрічно лишає багато мільонів законаних в землі. Яка-ж на се рада?

Рада на біду хліборобску.

Тому недостаткові могли-б зарадити добрі рільничі школи. Але наша школа агрономічна продукує хиба кандидатів на однорічних охотників і на почтових урядників. Рідко коли питомець нашої агрономічної школи віддає ся рільництву. Обставини наші краєві розвиткові такої школи не сприяють. За ученими агрономами у нас нема пониту. Внесене П і гу ля ка, аби установити в краю двох фахово образованих вандрівних учителів рільництва сойм погребав, а се певно вишло на шкоду нашого хліборобства бо як от з наведених обрахунків Будзиновского бачимо, не лиш наш мужик але і дідич не в однім потребував би поради такого учителя, якби то ему газдувати, аби більше гроша роздобути, аби більше гроша приплило в край. Та зрештою і се була-б лиш латанина. Маю надію, що Кіцманьска і Радовецка рільнича школа принесє ддя рільництва далеко більший хосен, вона нам може виховає нове покоління рільників. Але і се не досить, треба ще і инших способів шукати, аби рільництво заломоги. Тою справою повинні зайняти ся щиро законодайні тіла. Може-б і у нас устроить подібно, як се зроблено в Румунії, в ріжних околицях краю взірцеві господарства, де-б мужики господарували під надзором фахових людей, немов урядників після вимогів найновішої рільничої техніки. Від тих мужиків учили-б ся другі а добрий їх приклад тягнув би за собою широкі круги хліборобів. Бо де, як де, а особливо в стані хліборобскім практика, живий приклад іде понад теорію, понад науку. Може-б і у нас урядити такі взірцеві господарства,

15

ЗАЛІССА.

Повість

ОСИПА МАКОВЕЯ.

(Дальше.)

— Кажали, батько свідком. Мені видить ся, що се за мала причина, аби загребувати ся на ціле жите в такім біднім селі. Є ту вправді ддя кого працювати, але один чоловік не дасть всему ради, не поправить добробиту села.

Славко не відзивав ся; ему було прикро, що Маня відгадала причину его лихого настрою. Замітила се она і зараз пояснила ему свій здогад:

— Я знаю, яка немила пригода вас стрітила; мені сказала все наша ключниця. Крім того ви тоді на кладовищі самі се потвердили.

Питомець не мав відваги глянути ддяччині в очі і мовчав. Ддяччина не відзивала ся також хвилинку, мов жалувала своєї отвертости, але гнеть таки сказала:

— Вам певно дивно, що я се говорю так отверто. Мені здавало ся, що з вами можна так говорити, особливо, коли хочу

вам ще порадити, не брати собі сеї відмови так до серця. Оповідали мені, що ви ходите смутні по лісах, по полях, та глядаєте самоти. А скоро подивлю ся на вас, і без того бачу смуток на вашім лиці змарніли...

— Задля одного відмовного слова панни — перебив їй скоро Славко, підвів голову і усміхнув ся, щоб не виявити своєї журби. — Се правда, пані! І я тепер приходжу до пересвідчення, досить песимістичного, що хоч у ддячат маса чутя, але в мужчин его далеко більше. Ддяччата при всім своїм мягкім серцю вміють рахувати; они справді суть тими вербами, котрі ростуть на всякім ґрунті і дають ся легко пересаджувати всюди, особливо коли того родичі бажають. Але я се вже собі витолкував і не се мене так дуже журить, а радше завдає мені клопоту теперішнє положенє родини і мої пляни на будуче. Коли я казав, що хотів би остати ся до смерти в Заліссю, то тому, що радбим жити ддя родини — батько і так уже не молодий — а відтак і ддя села. Се була би ціл жита, котрій справді варто би посвятити ся. Кажете, що один чоловік не дав би ту всему ради, але я хочу спробувати, я мушу спробувати.

— А найти собі яку иншу „вербу“ вже зрекли ся?

— Зрік ся.

— На тепер.

— Не лиш на тепер, але мабуть на ціле жите; з такою ддумкою ношу ся. Але даймо тому спокій; батько ваш іде.

Надійшов справді Заборовский, присів ся до них, і гнеть довідав ся від ддоньки, що „пан Ярослав“ прийняв би ся в потребі вчити Стася.

— А може ще сеї урвитель привезє добру клясу? — замітив Заборовский. — Але то справді не злий проект. Ви не ддумаете виїжджати з Залісса?

— Ні!

— Коли так, то я справді просив би вас, аби ви взяли Стася в свою опіку, розуміє ся, коли на се пристанете.

— Мабуть пристану — відповів Славко. В кілька днів по тій розмові настали вакації ддя школярів. Горошинський виїхав до родичів, але за те до Залісса приїхала сестра Ярослава, Зоня, відтак Стасю Заборовский, а вкінці Петро Дорош. Зоня привезла добре свідощтво, Стасю зовсім лихе, а Дорош — свідощтво, що скінчив уже четвертий рік філзофії.

бре в тій справі і подало се людям до відомості. І так правительство, пізнавши, що обставини в Бразилії для наших емігрантів дуже некорисні, остерегло селян перед еміграцією в Бразилію і туди вже не вандрують Буковинці. Про Канаду, куди тепер пустила ся наша еміграція, розвідало правительство те, що там для наших емігрантів справді добрі умови для життя. І підсоне і земля відповідають привичкам наших людей цілковито, і люди, що туди пішли, чують ся задоволені. Тим не хочу нікого заохочувати до еміграції, але лиш сконстатувати, що тогій люди, що йдуть до Канади, не конечно вже видають ся в пропасть.

Що-ж до поставленої д-ром Стоцьким резолюції, то мушу сказати, що скарбові власті і без того дуже оглядно поступають, і певно не дають причини до ставлення такої резолюції.

Бр. Мустаца годить ся в поглядах на еміграцію з гр. Гоесом. Що до причин, які єї викликали, то бачу їх також в тій нещасній звичай нашого народу, що своє господарство не лишає одному із своїх наслідників, а розділює по рівній пайці на всі свої діти. Через те повстали дрібні господарства, що не годні вижити родини. Такі господарі, аби вижити, мусять іти на роботу, і роботи нашло-б ся багато для них, але він не хоче брати ся до роботи, волить іти з краю. Навіть тоді, коли у нас були роботи умисно на те, аби дати людям зарібок в нужді, годі було найти робітників, і при залізницях, при дорогах бачували при рубанні лісів мусить ся уживати чужих робітників. Наші люди мають немов відразу до роботи у своїм краю а отсе і причина еміграції. І фабрики тут нічого не допоможуть, бо от в наших трачках і в інших наших фабриках, що потребують сотки робітників, хто там робить? Самі чужі! Бо свої не хочуть. Наш мужик задоволяє ся найменшим, як має на нині ще мамалиги, то не йде на роботу; він темний — і отсеї его прикмети причина всего лиха. Коли він через школу просвітити ся і почує більші потреби, тоді стане він шукати зарібку і его найде.

Др. Стоцький домагає ся інтензивної господарки ріллячої, але до того треба капіталів. При інтензивній господарці припадає 2½ штуки худоби по 500 кілограмів ваги на один гектар, а у нас ледви одну штуку можна тримати. У нас нема капіталів, тай ми не вивозимо збіжа за границю, а ще до нас ввозять. Наша ріля не годна вижити 654.000 мешканців. Вивозимо хіба лиш трохи пшениці і жита, а все инше мусимо ще купувати. Нам отже мусить залежати на тій, аби ціни збіжа були дешеві.

Дальше став бр. Мустаца в обороні виділу краєвого, котрий все робить, що ему сойм нагаже.

— Того не потрібно вчити ся; само серце каже.

— Серце, серце — повтаряла дівчина з легенькою іронією.

Дорош замовк і не знав, що дальше говорити. Почав збирати ягоди, щоби їх дати потім Зоні. А Зоня, почервоніла, сховала ся за корчі; не хотіла, щоби Дорош єї бачив.

— Панно Зоню, хочете ягід? — кликнув Дорош.

— А маєте багато?

— Маю!

— То давайте сюди! Похваляю ся, що то я тільки назбирала.

— Я вам назбираю багато і принесу до дому.

— Так не можна. Ай! і бабуся до нас іде! — кликнула весело, побачивши бабусю на стежці. — Ходіть до нас, бабусю, ту найбільше ожин!

Дорош підійшов до старушки і поцілував єї в руку.

(Дальше буде).

НОВИНИ.

Чернівці, дня 13-го марта 1897.

Вибори. Отже доси маємо трех руских послів: Сидора Винницького, Івана Гробельського і Романа Ярославича. Вчора відбув ся в Борщеві тіснійший вибір, при котрім знов послом вийшов Р. Ярославич. Василя Воляна ніхто не числить до Русинів — і віденські газети, коли тепер пишуть про нових послів, і не згадують о тій, що він ніби Русин, тільки зачисляють его відразу до Волохів.

З міст полудневої Буковини вийшов послом ректор університету Рошман. Его противник Бруннер, багатий ліберал з Відня, хоч сипав грішми, провалив ся, бо не був правительственным кандидатом.

У Львові і в Кракові вибрані соціал-демократи: у Львові великий бідак Козакевич дістав 15.310 голосів; его противник, бувший бурмістр Львова 6595 голосів — інших кандидатів помінаємо. В Кракові Гнат Дашинський дістав 21.302 голосів, а его противник князь Александер Понинський лише 3.059 голосів. Соціал-демократи дали тими двома виборами доказ, що вміють ходити коло народу.

В Чернівцях вчора цілий день і нині вибирають посла. Іде завзята борба поміж прихильниками Кохановського і Штраухера. Але що нам в Чернівцях найгірше не подобає ся при виборах, по тих кількадесять жандармів і кілька компаній піхоти, що обступили магистрат. У Львові таку опіку випросили собі виборці, а в Чернівцях аж войско спровадили. Вчора в товні дістало ся бар. Мустаці троха по хребті. Утік фіякром, аж закурило ся.

Особисте. Секретар ц. і к. австрійско-угорського конзуляту в Барцельоні (Іспанія) Норберт Мігельман, родом з Буковини, перебуває в Чернівцях у кривняків.

Над підвищенням платні офіцерів радить тепер міністерство війни. Як виходить з комунікату *Fremdenblatt*-у, міністерство успокоює офіцерів, щоби не нарікали на упрощене супротив урядників, котрим виправді вже признали підвижки, але ще не платять, бо управа військова буде старати ся всіма силами вивести також і для офіцерів, як і для їх вдів і сиріт ліпшу платню. Передовсім мають бути значно підвищені платні кінцевих рангів, отже капітанів, оберлейтенантів, генерал-майорів, а посередні ранги будуть мусіти задовольнити ся скромнішою підвижкою. Комунікат вказує офіцерским кругам, які трудності має перебороти управа військова, щоби добити ся потрібних грошей до того та запевняє, що все єсть тільки kwestією часу, а кінчить ся тими словами: „Не є також неоправдана надія, що населене, котре платить податки, радо приложити руку до тої постанови, що піднесе військо о одній ступінь вище на дорозі великодержавного розвою. Населене знає прецінь, які великі вимоги що до характеру, тіла і духа ставлять труди і недостатки в життю і карієрі офіцера.“ На нашу думку так зле офіцерам не жие ся.

Цікавий біль. Правдавче зібране в Теннесе видало уставу, що забороняє мужескій молодіжи вештати ся коло дівочих шкіл і пересилати ученицям любовні білетики; устава забороняє також кондукторам трамваїв і залізних доріг примилувати ся до пасажерок.

З театру. На вчорашнім представленю „Кармен“ виступила гостинно перший раз п. М. Йовани в ролі Кармен — хіба на те, щоби показати черновецькій публиці, що між сталим персоналом черновецької опери є далеко ліпші співачки. Нині опера „Фавст“ завтра в неділю дві опери: по полудні за половину ціни „Жидівка“ вечером „Кармен“. На бенефіє канцелярства від оперетки Ришарда Станса підготовляє ся нова оперетка „Погоня за щастем“ (*Jagd nach dem Glück*).

Стрейк колійників. ріжних категорій служби розпочав ся на швайцарській північно-західній залізници. Змову приняло 5300 осіб а получене залізниці межі Австрією а Німцями мусіло часово устати.

Почтову крадіж судить тепер суд присяглих в Самборі. Йосифа Крамарчуківна, експедиторка в Старій Соли при помочи Артура Тишецького тамошного нотаря, его сина Івана і доньки Сидонії надавала фальшиві перекази, а на них піднимали гроші Тишецькі. Крамарчуківна уважала ся нареченою Івана Тишецького і допускала ся для его родини таких обманьств через тринадцять місяців на загальну суму 3.873 зр. В марці 1896 р. перенесли нотаря Тишецького до Микулинця, але і звідси він провадив дальше обманьства на поchtі за помочию Крамарчуківни. Нарешті викрила дирекція почти ті крадіжки і Тишецького арештували, як ми свого часу доносили, в Микулинцях підчас публичного балю. Роззирава потраває три дни.

Дрібні вісті. Комісія будови львівського театру предложено вже виготовлений кошторис. Кошти будови винесуть кругло 815.000 зр. — В Варшаві буде оснований хинський консулят в ціли торговельного посередництва межі фабрикантами привіслянського краю і купцями сумежних з Росією хинських областей. — На Угорщині панують вже великі весняні повені. В околицях рік Мішколиз і Тарна много повітів позаливали води, а значне число домів розсипалось. Страти виходять необчислені. — Оногди вночі отворив собі невисліджений доси злочинець витрихом двері поchtового уряду у Львові при ул. Личаківській під ч. 39 і украв зі столика 62 зр., срібний годинник, будильник і очівочку москалів. — Вчора рано появили ся у Львові плякати антисемітського комітету, що поручав пятій курії у Львові вибір — д-ра Кароля Люегера. Ну, се вже мабуть не на серію. хіба щоби напсути крови мішуресам.

Телеграми „Буковини“.

З дня 13-го марта 1897 року.

Відень. До ради державної випали вибори в Тиролю в користь клерикалів; вибрані Ферґ, Дінавлі, Жуєті. — В Форальберґу вибраний клерикал Льозер.

Грац. При виборах до ради державної вибрані в загальній курії: один клерикал, один християнський соціал, один консервативний Словенець при тіснійшій виборі.

Прага. З вибору до ради державної вийшли з загальної курії: 8 Молодо-Чехів, 7 соціальных демократів і два Німці-поступовці. Вибори в Празі ще не покінчені.

Цара. Вибори до ради державної в Далматії з загальної курії випали після компромісу: вибрані два умірковані Кروات-угодовці; Італіянці віддали в Царі 61 порожних карток.

Атени. Після міродайних вістий мала предложити одна зі сподучених держав інтернаціональну окупацію Крети мішаними війсками, до яких приставила би кожда держава 2000 жовнірів. — Дешча з Гераклеїону подає вістку про бомбардоване Геранетри. Завзяті повстанці обягають твердиною Спінальонга; з обох сторін піддержують оживлений огонь.

Пісня Вол. Яна.

По дорозі жук-жук,
По дорозі чорний, —
Подивіть ся ви, Волохи,
Який я моторний.

Перше був я сивий,
Як голуб сивенький,
А тепер на службі вашій
Став я молоденький.

Почорнив я вуса,
Почорнив волося,
Почорнив своє сумління —
Все мені вдало ся.

Урядник в Чернівцях, з плат-
нею 1600 зр. пошукує

ГОСПОДИНІ

до веденя домашнього господар-
ства. Услівя: щоб була Русинка
в віці 25—30 літ.

Зголошувати ся треба листами
(фотографія пожадана) — poste re-
stante Чернівці під знаком П. Т.
Нр. 11. до кінця марця. На не-
приняті оферти відповіди не буде.

6-6

„РУСКА БЕСІДА“

в Чернівцях

має на складі отсі свої виданя:

„ІЛЮСТРОВАНА БІБЛІОТЕКА“

для молодіжи, міщан і селян з року 1886, 1887,
1888, 1890, 1891, 1892 і 1894 по 1 зр. за роч-
ник, а всі 7 разом 6 зр.

„ЧУМА ГОРІЛЧАНА“

сумна історія, для перестороги і науки. 80 сторін за 20 кр

„Слова правди і науки“

з поезій Тараса Шевченка. Ціна 10 кр.

„25 повісток

для чемних діточок.“

32 сторін. Ціна 10 кр.

„ПРОСКУРКА“

Даруночок для руских діточок. Ю. Федьковича 10 кр.

На поштову пересилку треба додати по 5 кр.
за річник „Бібліотеки“, а по 2 кр. за кож-
ду поодинокую книжочку.

Замовленя приймає й редакція „Буковини.“

Хто хоче мати
добру і дешево
МАШИНУ до ШИТЯ,

най удасть ся до мене, то певно не
пожалує. Нові продаю дешевше як
всюди, а ужитоблені, ще добре удер-
жані почавши від 20 зр. і то за готові гроші і на
виплат. Хто купить у мене нову чи стару маши-
ну, за реперацию не потребує журити ся, бо я ро-
блю тую безплатно через цілий рік.
Русини, удавайте ся до мене, бо я також Ру-
син і обслужу Вас по братньому.

З поважанем

В. Данилевич,
машиніст у бровари Штайне-
ра в Чернівцях, при ул. зе-
лзничій (Bahnhofstrasse) ч. 26.

По виборах.

„Звідки йдете?“ — Ми з Китаю.
„Що там чути в вашім краю?“
— Нич не чути, тільки війна,
Тільки війна неспокойна.

Бють там хрунів, не питають,
Звідки ноги виростають.

„Ото-ж тобі і заплата
За вибори депутата!“

Пам'ятайте на Народний Дім
в Чернівцях!**Шукаю жінки,**

молодої, гарної і багатой, але возьму єї лише під
тим услівем, що тисяч зр. дасть на черновецький
Народний Дім в день вінчання. Я молодий, маю
добру посаду і подобаю ся всім жінчинам. Ла-
скаві зголошения приймає виділ Народного Дому
і редакція „Буковини.“ Знак: „1000 зр.“ Фото-
графії не потрібні; перекази поштові з датками
на Народний Дім приймають ся з подякою.

ДОБРА ДІВЧИНА.

Над Прутом у лузі хатчина стоїть,
Живе там дівчина хороша як цвіт.
Яка-ж она добра, то я вам повім:
Десятку прислала на Народний Дім!...

Відзначене на краєвій виставі в р. 1894 почетним динльомом
ц. в. міністерства торговлі.

Краєве товариство ткацке

„P R Z A D K A“

(ПРЯЖА)

в Коросні

поручає Пов. П. Т. Публиці свого виробу чисто льняні звійні
з доброти, ручно ткані

ПОЛОТНА КОРЧИНЬСЬКІ

від найгрубших до найтоньших веб і біле столове о взорі кістковім і адамашковім;
також доставляє материялів на комплетні і найдешевші

ВИПРАВИ СЛЮБНІ.

Замовленя просимо надсилати просто до Коросна (почта, телеграф і станція залізнична в мієци).

Прібки і ційники на жадане оплатно і відвортною поштою. (15—32)

Не залишіть прочитати!

М. ФЛЯЙШЕР

робітня одягів для мужчин.

Чернівці, ул. паньска ч. 16.

Виготовляє убрания мужескі ші-
сля найновійшого крою за ціну як
най дешевшу.

Замовленя з провінції виконує як
най докладнійше.

Сплата може після умови відбувати
ся ратами.

Цілий одяг для мужчин від 15 зр. в гору

Лугні плащі (оберієтери) від 14 зр. в гору.

Для панів учителів!

INSPECTIONSBERICHT

є на складі в друкарні

„Рускої Ради.“

Просимо о замовленя.

Приватна клініка хірургічна

(Приватна лічниця операційна)

Д-РА СТ. КВЯТКОВСКОГО

емерит. оператора ц. к. хірург. клініки університетскої
Більрога-Гуссенбаєра у Відни

находить ся

в Чернівцях, улица Мецгера ч. 25.

В справі приймає хорих і ильших інформацій
треба удавати ся до управителя приватної клініки Д-ра
Квятковського в Чернівцях, улица ратушева (дім Вішоф-
фера.)